

Scris de adrian.severin pe 13 ianuarie 2022, 12:00

Repunerea in discutie a rezultatelor Razboiului Rece sau negocierea pacii post-americane?

Ucrainenii pot dormi linistiti. SUA le-a dat asigurari ca nu va lua nici o decizie in ceea ce priveste Ucraina fara sa o consulte pe aceasta asupra a ceea ce (deja) a decis (sic!). O asemenea declaratie implica afirmarea dreptului Americii de a negocia cu alte puteri soarta unor tari terte sau a le-o stabili unilateral. Sub aparenta apararii dreptului Ucrainei de a deveni membru NATO, SUA isi rezerva, asadar, dreptul de a o primi sau nu, fara sa tina seama de nevoile de securitate ale altora, ci numai de propriile sale interese geostrategice. Tocmai de aceea stiu cu totii – domnii Putin, Biden si Zelensky – ca Ucraina, in actualele ei frontiere, nu va deveni membru al NATO pe parcursul vietii lor. In actualele negocieri ruso-americane „criza ucraineana” este un steag fals.

STRATEGIA PIETREI PUSE IN MIJLOCUL DRUMULUI

Diplomatia rusa are un vechi obicei, care tine de un principiu cunoscut profesionistilor in materie: daca vrei sa iesi din impasul unei probleme careia nu ii gasesti solutia, fa-o mai complicata.

Conceptia si practica la care ma refer poate fi descrisa prin comparatie cu aducerea unui bolovan urias in mijlocul unui drum cu trafic intens. Circulatia se blocheaza si soferii intra in criza de nervi. Cand criza atinge paroxismul, apare cel care a asezat piatra acolo si care se ofera sa o inlature. Dupa ce o face, traficul se reia si toata lumea este nu doar fericita, ci si recunoscatoare celui care a solutionat problema (in realitate tot cel care a creat-o), fiind gata sa ii dea prioritate in circulatie sau sa ii ofere alte favoruri spre a-i rasplati serviciul.

Cand i-am prezentat aceasta „teorie” fostului meu omolog rus, ministrul de externe Evgheni Primakov, acesta s-a amuzat copios si nu m-a contrazis.

Cu gandul la ea, sa ne reamintim ca NATO nu este o organizatie caritabila care sare in apararea oricarui stat aflat in deficit de securitate. NATO este o alianta politico-militara ai carei membri au creat-o pentru a-si mari capacitatile defensive si astfel a-si consolida securitatea. Pe cale de consecinta, un criteriu esential pentru admiterea de noi membri in alianta este capacitatea acestora de a aduce un spor de securitate; adica de a fi furnizori, iar nu consumatori, de securitate. Aici este calcul matematic, iar nu retorica politicianista.

Or, pentru ca Ucraina sa se califice la primirea in NATO ea trebuie sa puna capat, in prealabil, razboiului de secesiune din Donbas, iar problema Crimeii sa fie solutionata printr-o intelegere cu Rusia. Cata vreme intre Kiev si Moscova exercitiul suveranitatii asupra peninsulei pontice ramane a face obiectul unui drept litigios, Rusia tine in mana cheia ucraineana de la usa Aliantei nord-atlantice.

Desi stie precis toate acestea, Presedintele Putin continua sa ceara garantii cu privire la excluderea extinderii NATO in Ucraina. Desi stie precis ca extinderea NATO in Ucraina este exclusa de factori obiectivi, Presedintele Biden insista asupra dreptului Ucrainei de a cere sa devina membru al aliantei euro-atlantice, drept de care, de altfel, nimeni nu se indoieste. El sugereaza, astfel, ca SUA nu s-ar putea opune unei asemenea cereri, ceea ce toti sunt constienti ca nu este asa. Desi Presedintele Zelensky stie ca sansele intrarii Ucrainei in NATO sunt egale cu zero (cel putin pana la un acord cu privire la o noua ordine mondiala incheiat intre jucatorii globali, din grupul carora tara sa nu face parte), el vorbeste ca si cum candidatura ucraineana este deja acceptata.

Sa adaugam ca nici Rusia nici SUA nu (mai) au nevoie de Ucraina.

Centrul intereselor strategice ale SUA s-a mutat din Europa in Asia, din Atlantic in Pacific si din Marea Mediterana in Oceanul Indian. Pentru a sectiona „noul drum al matasii”, SUA ar fi mai degraba interesata sa se instaleze in Asia Centrala sau macar sa „mineze” teritoriul central-asiatic de pe care tocmai este nevoita sa se retraga, ori sa organizeze acolo un razboi de partizani. Ceea ce vedem, inasa, ca ramane, dupa fuga din Afganistan, dar si din Irak si Siria, unde, la finele unor campanii militare castigate, pacea (in conditii americane) a fost pierduta, sunt un parteneriat tot mai problematic cu Pakistanul si o alianta tot mai iluzorie cu Turcia, precum si un Iran ostil, pe care tratamentul aplicat de guvernul de la Beijing musulmanilor uiguri, protejati de Washington, nu l-a indepartat de China. Daca adaugam si evolutiile din Arabia Saudita, tentata ca, in cooperare cu Israelul si fara a tine seama de calculele strategice americane, sa intre pe usa din dos in clubul exclusivist al detinatorilor de armament nuclear, intelegem ca numai de dragul Ucrainei nu este SUA gata sa se arunce in razboi si ca totul este doar discurs de fatada pentru inselarea asistentei si doar zanganit de arme pentru intimidarea concurentei.

La randul sau, Rusia nu are nici o nevoie sa isi ia in spate raspunderea pentru administrarea unui stat (cvasi)esuat, precum Ucraina. Aceasta cu atat mai mult cu cat, sub efectul unei campanii mediatice rusofobe sustinute de-a lungul multor ani, dar si ca raspuns la geopolitica rusa sau ca ecou al secolelor indepartate de lupta a ucrainenilor pentru un stat al lor, deopotriwa independent de Rusia, Polonia si Lituania, rusii nu se mai bucura de mare popularitate pe teritoriile pe care, in prezent, Kievul isi exercita suveranitatea. Dupa recuperarea Crimeii si Malorusiei, Moscova poate lasa linistita viesparul ucrainean in grija UE (de mult obisnuita sa plateasca orchestra fara sa comande muzica), controlul Odesei si al gurilor Dunarii nemaiprezentand nici pentru ea importanta vitala de altadata. Cu problemele ei economice cronice, numai de a-i hrani pe ucrainenii nu tine Moscova sa aiba grija.

Atunci, de ce tot scandalul legat de Ucraina? De ce intalnirea ruso-americana de la Geneva, urmata de altele, mult mai nostime prin aceea ca, daca cea dintai era inevitabil sa se desfasoare intr-o atmosfera de tragedie greaca, cele programate dupa ea (NATO-Ucraina, NATO-Rusia si OSCE-SUA-Rusia) erau sortite atmosferei de vicleim? Cu alte cuvinte de ce au pus rusii aceasta

piatra in drum, exploatand dificultatea americanilor de a o da la o parte printr-un simplu branci?

Raspunsul la aceste intrebari necesita o scurta retrospectiva a evenimentelor petrecute in siajul dezintegrarii URSS, din 1991.

CAPITULARE SAU ARMISTITIU si DEZINTEGRARE PENTRU INTEGRARE

Totul porneste de la o confuzie petrecuta la Malta in 1989. Atunci, sufocat de cursa inarmarilor, Presedintele URSS, Mihail Gorbaciov, principal lider al blocului mondial comunist, a propus omologului sau, Presedintele SUA, George Bush Sr., principal lider al blocului mondial capitalist, un armistitiu in cadrul Razboiului Rece. intelegand gresit propunerea, SUA a crezut ca URSS capituleaza si, in consecinta, s-a considerat a fi victorioasa in acel razboi, pe care, l-a tratat drept incheiat, cand el era doar intrerupt.

Eu unul am avertizat SUA si Occidentul euro-atlantic in variate chipuri asupra acestei neintelegeri, atragand atentia asupra consecintelor sale teribile. Am facut-o oral si scris, intr-o vreme in care cuvantul Romaniei mai era auzit in lume, sau folosindu-ma de pozitia mea in diferite organizatii internationale. Le-am spus clar interlocutorilor mei americani si europeni, ca nu au triumfat in nici un razboi, si ca numai modul lor de viata a iesit castigator intrucat noi, est-europenii, ca si puterile euro-asiatice, ni l-am insusit, intelegand sa il adaptam la cultura noastra si sa il integram in traditiile noastre.

De aici apareau doua consecinte, pe care le-am subliniat in termenii cei mai precisi: i. renuntarea la dictatura in est (tirania orientala), trebuia sa conduca la eradicarea ei si din vest (tirania occidentala), acolo unde statea ascunsa in spatele unei libertati de fatada, fiind tolerata pe motiv ca este impusa de nevoia luptei cu inamicul oriental comunist (deci, reformarea superputerii sovietice, impunea reformarea superputerii americane, incetarea luptei dintre capitalism si comunism fiind posibila doar prin disparitia ambelor contrarii, iar nu a unuia singur, pentru a se intra intr-o ordine complet noua); ii. retragerea puterii sovietice (in termenii cei mai concreti din estul Europei, dar nu numai) trebuia sa permita reconcilierea istoriei universale (in special a celei europene) cu geografia universală, in cadrul unui proces de sinteza a culturilor, traditiilor si experientelor istorice (am vorbit despre „reunificarea Europei”), iar nu sa fie ocazia unei expansiuni a vestului catre est, a unei ocupatii a estului de catre vest. Nu am fost singurul care a formulat asemenea idei. Au fost si alti est-europeni. Din pacate fara rezultat.

Ceea ce s-a mai intamplat apoi, foarte curand (mai exact dupa 1991), a fost dezintegrarea URSS. Aceasta nu a rezultat dintr-un act de razboi, ci dintr-un calcul rusesc (si am in vedere aici, in special Federatia rusa) care pregatea trecerea de la armistitiul propus de Gorbaciov (el insusi, aducand in discutie perspectiva unei „case comune europene”) la starea de pace preconizata de Boris Eltin si echipa sa. URSS accepta propria-i dezintegrare si Rusia, nucleul dur al imperiului sovietic, accepta dezintegrarea acestuia, in schimbul reintegrarii intr-o noua ordine globala structurata in mai multe cercuri concentrice – de la Atlantic la Urali, de la Lisabona la Vladivostok si de la Bering la Bering – si asezate pe temelia a trei concepte – pace, dezvoltare, armonie civica si multiculturala. De aceea, autodeterminarea fostelor republici sovietice a avut loc fara a se da prea mare atentie frontierelor si fara vreo preocupare majora pentru ajustarea unor granite trasate dupa criteriile administrative, in asa fel incat sa corespunda unor exigente geo-politice si geo-economice noi. Se credea ca, oricum, cu toate se vor reintalni in fruntariile marelui „sat global”.

Pentru eventualitatea unui esec al proiectului reintegrarii in ordinea globala multipolara (care sa

nu mai fie bipolară, dar nici unipolară), Rusia și-a păstrat în manecă unele garanții. Acestea sunt „crizele înghețate” de câteva decenii, pornind de la Nagorno-Karabakh și Transnistria, și ajungând până la cele din Crimeea și Donbas. Au trecut, de asemenea decenii, de când, din fruntea diplomatiei române sau de la tribuna OSCE și cea a Parlamentului european, precum și în presa română și internațională, am afirmat că toate aceste crize aparent izolate una de alta sunt în realitate componente ale unei crize unice și coerente având ca obiect și ca soluție definirea consensuală a statutului post-sovietic al Rusiei ca actor global într-o ordine mondială post-bipolară.

Avertismentele la care mă refeream nu au fost auzite și nu s-a mers pe această cale. Astfel, timp de aproape treizeci și trei de ani (calcul făcut din 1989) armistiul care a întrerupt Războiul rece nu a dus la încheierea păcii.

Între timp, lumea s-a schimbat. China, în primul rând, dar și alte puteri asiatice, precum India, sau chiar și Turcia neo-otomană, s-au ridicat sau sunt în curs de ridicare, la rangul de (super)puteri globale într-un secol al Asiei, care proiectează modelul unei ordini post-americe. Deci, soarta armistiului ruso-american, prin definiție provizoriu, trebuie discutată acum în alți termeni și în alte condiții decât s-ar fi putut face în 1989 sau în anii imediat următori.

ESTE ÎNTĂLNIREA RUSO-AMERICANĂ DE LA GENEVA UN ESEC?

Războiul rece nu s-a încheiat cu o conferință de pace. De fapt, războiul doar a încetat, dar nu s-a încheiat. Deci, fie avem o conferință de pace (și asta cer rusii acum), fie reluăm războiul. La Malta, în 1989, s-a convenit, la inițiativa URSS, doar un armistițiu, confundat de SUA cu o capitulare. Or, orice armistițiu se sfârșește fie printr-o pace, fie prin reluarea războiului. Evoluția contextului mondial a epuizat virtuțile armistiului din 1989 de a mai menține singur „încetarea focului” și împinge părțile la o clarificare durabilă a raporturilor lor.

Obiectivul întâlnirii de la Geneva nu este, deci, să se ajungă la un acord de fond, ci să se admită necesitatea de a se organiza Conferința de pace care nu a avut loc la încetarea Războiului Rece. Că Rusia dorește o asemenea conferință o arată și faptul că, la finele primului ciclu de convorbiri ruso-americe, a fost planificată, în mod simbolic, întâlnirea din cadrul OSCE, urmasă Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, din anii 1975.

Prin urmare Rusia nu urmărește revizuirea rezultatelor Războiului rece, așa cum pretinde Secretatul de Stat al SUA și adjuncta lui trimisă la Geneva, ci vrea să definească aceste rezultate, împreună cu adversarul sau principal din acel război, SUA, pentru a le așeza la temelie arhitecturii europene de securitate postbelică.

Armistiul din 1989 nu mai poate dura. Acum întrebarea este: reluăm războiul sau negociem pacea? De aceea SUA și Rusia au trimis la Geneva pe reprezentanții lor cei mai radicali. Adevăratele negocieri se poartă între adversari iar nu între prieteni, și, până să se ajungă la concesii sau compromisuri, trebuie să stea de vorbă între ei cei care își sunt unii altora cei mai antipatici.

Deocamdată la Geneva, răspunsul nu a fost dat. Ceea ce nu poate fi luat ca eșec. Succesul sau eșecul se definesc în funcție de scopuri. Iar scopul, în cazul nostru, nu este evitarea unui război în și pentru Ucraina, ci deschiderea unei conferințe de pace prin care să se încheie Războiul rece. O conferință la care, însă, nu mai are de ce și cum să se stabilească o ordine mondială ruso-americană, ci doar o poziție ruso-americană în negocierea unei ordini mondiale definite sub egida

Chinei, in context asiatic (nu euro-asiatic).

Ucraina este un steag fals.

in Kazahstan a fost o actiune ruseasca prin care Moscova a trasat linii de demarcatie cu SUA, China si Turcia in Asia Centrala, avansand proiectul sau privind arhitectura de securitate in acea regiune. „China si Rusia, vecine si prietene ale tarilor din Asia Centrala, nu vor accepta ca Asia Centrala sa fie implicata in haos si razboi, ci vor aprofunda coordonarea si colaborarea pentru a se opune amestecului fortelor straine in afacerile interne ale tarilor din Asia Centrala si a preveni revolutiile colorate si actiunile distructive ale fortelor teroriste, separatiste si extremiste” – a aratat ministrul chinez de externe Wang Yi, citat de purtatorul de cuvant al ministerului chinez de externe, dupa o discutie cu omologul rus, Serghei Lavrov. Deci China a acceptat prioritatea politicii ruse in Kazahstan si totodata a confirmat antanta ruso-chineza opusa oricarei viziuni unilaterale americane sau euro-atlantice asupra arhitecturii de securitate din Asia. Este un avertisment peste care SUA nu poate trece si care ii arata urgenta nu unui razboi, ci a unei intelegeri cu Rusia.

Daca cumva, asa cum sustin unii, esuata „revolutie kazaha” a fost conceputa de strategi americani care, in acest caz, trebuie sa fi folosit o infrastruktura de mare calibru pentru a transporta din Afganistan in Kazahstan „manifestantii pasnici”, absolventi ai cursurilor de balet si bune maniere ale CIA, inseamna ca actiunea, posibil incurajata si de informatii false venite de la serviciile ruse, privind presupuse conditii locale favorabile loviturii, s-a soldat cu o infrangere de proportii a SUA, deopotriva tactica si strategica, chiar inainte de intalnirea de la Geneva.

Mai departe, este posibil ca Transnistria sa fie cedata Occidentului la schimb cu Donbasul, ea fiind singurul teritoriu, tot mai putin interesant pentru Rusia dupa anexarea Crimeii, pe care puterile euro-atlantice il pot „recupera” / „primi”, ca premiu de consolare. Prin Caucaz lucrurile sunt deja transate. Raman de discutat Balcanii de vest si Orientul Mijlociu. De asemenea, sistemul financiar international, accesul la progresul tehnologic si libertatea comertului.

Pentru romani, o intrebare sensibila, in afara celei privind soarta inutilului scut de la Deveselu, este cui va fi data Transnistria? Principial va trebui restituita Moldovei. Asta va inseamna transnistrializarea Moldovei si pierderea ei pentru Romania si UE. Bine ar fi sa fie transferata Ucrainei, eventual, restituindu-se Moldovei Bugeacul. Este indoielnic ca ucrainenii vor dori sa schimbe complicatiile de la est cu complicatii la vest.

Lamurirea tuturor acestora si inca a altora, inseamna, cum spuneam, o noua Conferinta de pace in Europa. si de ce nu am avea-o?

Spre a ajunge acolo este, inasa, necesar ca SUA sa parcurga un drum pe care Rusia l-a parcurs deja. Anume drumul catre recunoasterea imprejurarii ca nu mai reprezinta ombilicul lumii, superputerea globala, imperiul necesar, cetatea de pe munte, Noul Ierusalim si jandarmul universal. De aceea este si dificil ca acceptarea ideii unei conferinte de pace sa fi venit la prima intalnire de la Geneva.

Era firesc sa nu se fi ajuns la concluzii acum. E prea repede. Dar nici mult nu va mai (putea) dura. Simplul fapt ca intalnirea a avut loc arata ca procesul de trezire la realitate a inceput. Cand raspunsul la dilema „razboi sau pace” se va fi dat, intalnirea isi va fi atins scopul. Ce va fi dupa

aceea este o alta poveste.

ADRESA: <http://crct.ro/nyZX>